

30.1.2007

Helsingin kaupunki

Ympäristölautakunta

VIITE: Lausuntopyyntönnö 74 (14.11.2006)

ASIA: Luukin luonnonsuojelualan rauhoitusesitys

Lausunto Luukin luonnonsuojelualan rauhoitusesitys on hyväksyttävissä seuraavien muutosten jälkeen, jotka on perusteltu jäljempänä tässä lausunnossa. Tämän lisäksi Suomen Suunnistusliitto ry haluaa Helsingin kaupungin ympäristölautakunnan kiinnittävän erityistä huomiota perusteluosaan kirjattuihin selvityksiin valmisteluprosessin lainvastaisuuksista ja virheellisistä laintulkinnosta:

- Luukin ulkoilualaue on vahvistetussa Pohjois-Espoon yleiskaavassa varattu paitsi luonnonsuojelualaueeksi (SL1) niin myös virkistysalaueeksi. Tätä ei kuitenkaan huomioida riittävästi rauhoitusmääräysesityksessä. Rauhoitusmääräysesityksen kohtaan 1 (Yleiset rajoitukset) on kirjattu kielletyksi rakennuksien, rakennelmien, teiden ja polkujen rakentaminen. Jotta aluetta voidaan vahvistetun yleiskaavan mukaisesti ja Helsingin kaupungin alkuperäisen ulkoilukäyttöön tapahtuneen maanhankinnan perustetta tukien kehittää virkistysalaueena, rauhoitusmääräysesityksen kohtaan 3 (Sallitut toimenpiteet) kirjataan seuraava alakohta: [Edellä olevien määräysten estämättä alaeella on sallittua:] – *ulkoilua, virkistystä ja liikuntaa palvelevien rakennuksien, rakennelmien, teiden ja polkujen rakentaminen hoito- ja käyttösuunnitelmassa tarkemmin määriteltävällä tavalla.*
- Rauhoitusmääräysesityksen kohdassa 3 (Sallitut toimenpiteet) toinen alakohta muutetaan muotoon: [Edellä olevien määräysten estämättä alaeella on sallittua:] – *pyöräily alaeen ulkoiluteillä.* Ulkoilutien läntinen Hepolammen itä- ja Hauklammen länsipuolella kulkeva haara on aivan vastaavanlainen kuin itäinen Reitti 2000:een kuuluva ulkoilutie. Ei ole mitään suojelluusiakaan perusteita kieltää pyöräilyä läntisellä haaralla. Kieltoa olisi käytännössä myös mahdoton valvoa.
- Rauhoitusmääräysesityksen kohdassa 3 (Sallitut toimenpiteet) kolmas alakohta yksinkertaistetaan muotoon: [Edellä olevien määräysten estämättä alaeella on sallittua:] – *maastotapahtumien järjestäminen maanomistajan luvalla. Maastotapahtuman järjestäjä ja maanomistaja ovat velvollisia ottamaan huomioon suunnittelussa herkäät ja vältettävät alaeen osat.*
- Rauhoitusmääräysesityksen kohtaan 3 (Sallitut toimenpiteet) lisätään hiihtolatujuen ja ulkoilureittien ylläpidon mahdollistava kohta, koska niiden ylläpito ei ole mahdollista ilman moottoriajoneuvoja: [Edellä olevien määräysten estämättä alaeella on sallittua:] – *yleiseen käyttöön tarkoitettujen latujen ja ulkoilureittien ylläpito alaeella hoito- ja käyttösuunnitelmaan perustuen sekä moottorikelkan tai vastaavan moottoriajoneuvon käyttö alaeen latujen, ulkoilureittien ja rakenteiden ylläpidon yhteydessä.*
- Rauhoitusmääräysesityksen kohdan 5 (Hoito- ja käyttösuunnitelma) tekstistä poistetaan viittaus lupamenettelyyn, joka on Ympäristöministeriön antamien lausuntojuen ja ohjeiden (mm. Dnr 2/5741/2006) sekä luonnonsuojelulain (20.12.1996/1096) vastainen. Kohtaan lisätään lisäksi ulkoilua, virkistystä ja liikuntaa palvelevien rakennuksien, rakennelmien, teiden ja polkujen rakentamisen mahdollistavat määrittelyt. Mikäli hoito- ja käyttösuunnitelmaa ei laadita samanaikaisesti rauhoituspäätösesityksen kanssa, niin ympäristökeskukselle tulee kirjata kohtaan velvoite työstää hoito- ja käyttösuunnitelma yhteistyössä ulkoilu- ja luonnonsuojelujärjestöjuen kanssa. Yhteistyö-

30.1.2007

velvoite perustuu muun muassa hallintolain (6.6.2003/434) 41 §:n 1 momenttiin, jossa säädetään vaikuttamismahdollisuuksien varaamisesta seuraavasti: "Jos asian ratkaisulla voi olla huomattava vaikutus muiden kuin asianosaisten elinympäristöön, työnteekoon tai muihin oloihin, viranomaisen tulee varata näille henkilöille mahdollisuus saada tietoja asian käsittelyn lähtökohdista ja tavoitteista sekä lausua mielipiteensä asiasta". Kohdan 5 teksti kuuluu edellä mainittujen muutosten jälkeen seuraavasti: *Luonnonsuojelualueelle laaditaan hoito- ja käyttösuunnitelma, jossa esitetään tarpeelliset toimenpiteet luonnonympäristön hoitamiseksi, ennallistamiseksi ja alueen luontaisen kehityksen palauttamiseksi sekä määritellään periaatteet ulkoilu, virkistystä ja liikuntaa palvelevien rakennuksien, rakennelmien, teiden ja polkujen rakentamiselle. Hoito- ja käyttösuunnitelma laaditaan yhteistyössä ulkoilu- ja luonnonsuojelujärjestöjen kanssa.*

Perustelut Maastotapahtumien ja Natura-arvion välinen suhde

Koska maastotapahtuman järjestäminen ei ole tiettyjen julkisten ja yksityisten hankkeiden ympäristövaikutusten arvioinnista 27 päivänä kesäkuuta 1985 annetun Euroopan neuvoston direktiivin 85/337/ETY (EYVL L 175, s. 40) kuudennen perustelukappaleen 1 artiklan 2 kohdan mukainen hanke, jonka siis määritellään tarkoittavan:

"- rakennustyön tai muun laitoksen tai suunnitelman toteuttamista, tai

- muuta luonnonympäristöön ja maisemaan kajoamista mukaan lukien maaperän luonnonvarojen hyödyntäminen,"

ei Lsl 65 § soveltamiselle maastotapahtumien järjestämisen säätelyyn ole minkäänlaisia perusteita.

Lsl:n 65 § 1 momentti kuuluu: "Jos hanke tai suunnitelma joko yksistään tai tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa todennäköisesti merkityksellisesti heikentää valtioneuvoston Natura 2000 -verkostoon ehdottaman tai verkostoon sisällytetyn alueen luonnonarvoja, hankkeen toteuttajan tai suunnitelman laatijan on, jollei hankkeeseen ole sovellettava ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain (10.6.1994/468¹⁾) 2 luvussa tarkoitettua arviointimenettelyä, asianmukaisella tavalla arviotava nämä vaikutukset. Sama koskee sellaista hanketta tai suunnitelmaa alueen ulkopuolella, jolla todennäköisesti on alueelle ulottuvia merkityksellisiä haitallisia vaikutuksia."

¹⁾ Ympäristövaikutusten arviointilain mukaisia hankkeita ovat muun muassa yli 3 000 sian sikalan, ongelmajätelaitoksen, sellu-, paperitehtaan ja ydinvoimalaitoksen perustaminen, moottori-, rauta- ja yli 2 100 metrin kiitotien rakentaminen, yli 25 hehtaarin avolouhoksen ja louhinta-/kaivualueen avaaminen sekä yli 200 hehtaarin yhteisen metsäalueen puuston poisto pysyvästi (YVA asetus 6 §).

Lsl 65 §:n (Natura-)arvio tarkoittaa näitä pienempiä hankkeita, joista lain valmisteluasiakirjoissa (HE 79/1996) lausutaan seuraavasti:

"Hankkeita ovat muun muassa erilaiset rakennusten, teiden, rautateiden, lentoasemien, satamien ja voimajohtojen rakennushankkeet, kaivoshankkeet, vesistöjärjestelyt ja ojitukset. Suunnitelmilla tarkoitetaan sekä rakennuslain mukaisia kaavoja että muita suunnitelmia, kuten esimerkiksi tiesuunnitelmia ja metsätalouteen liittyviä suunnitelmia.

Arviointi olisi tehtävä, jos hanke tai suunnitelma heikentää Natura 2000 -alueen tai Natura 2000 -verkostoon ehdotetun alueen luonnonarvoja. Asiaa on tarkasteltava niiden luontotyyppien ja niiden lajien elinympäristön kannalta, joiden vuoksi alue on otettu tai tarkoitus ottaa Natura 2000 -verkostoon. Se käy ilmi komissiolle tehdystä ehdotuksesta. On tilanteita, joissa hanke tai suunnitelma ei vielä yksistään tarkasteltuna aiheuta tässä tarkoitettuja

30.1.2007

vaikutuksia, mutta kun otetaan huomioon muut vireillä tai tiedossa olevat hankkeet ja suunnitelmat, se johtaa edellä tarkoitettuun luonnonarvojen heikentymiseen. Myös tällöin on arviointi suoritettava."

Ainoatakaan jalkaisin tapahtuvan maastoliikuntatapahtuman kaltaista tai vaikutuksiltaan edes lähelle sen kokoista hanketta ei valmisteluasiakirjoissa esitetä. Mikäli sellaisia tai sen kokoisia toimintoja olisi tarkoitettu, ne olisi varmasti mainittu edellä mainitussa luettelossa.

Lausuntopyyntöissä rauhoitusmääräysten perusteluissa viitataan siihen, että Ympäristöministeriön kannanotoissa (mm. Dnr 2/5741/2006) ei oteta kantaa maastotapahtumien järjestäjien kanssa tehtävien sopimusten ja luonnonsuojelulain 65 §:n mukaisen Natura-arvion väliseen suhteeseen. Edelleen lausuntopyyntöissä todetaan, että "... Arvio on tarpeellinen. ...". Ympäristöministeriö ei ole ottanut kannanotoissaan kantaa asiaan, koska se ei ilmeisestikään pidä em. sopimusten ja Natura-arvion välistä suhdetta relevanttina eikä oikeana laintulkintana eikä siten myöskään tällaista arviota tarpeellisena.

Tähän viittaa selkeästi se, että Ympäristöministeriö ei ole pitänyt Natura-arviointia tarpeellisena käsitellessään maastonkäyttöluvan myöntämistä vuoden 2007 Virkiä-Jukolalle Lapuan Simpsiönvuoren Natura-alueelle (YM 37/5738/2006). Ympäristöministeriö on maastonkäyttöluvan myöntänyt ja todennut luvan myöntämisen yhteydessä, että Jukolan viestin järjestämisestä "... ei aiheudu Natura 2000 -alueen luontotyypeille ja lajistolle sellaisia seuraamuksia, että toiminnan vaikutusten ennalta arviointi Lsl 65 §:n tarkoittamalla tavalla olisi tarpeen.". Näin ollen Jukolan viestiä ei ole katsottava Lsl 65 §:n mukaiseksi suunnitelmaksi tai hankkeeksi, joka merkittävästi heikentää alueen luontoarvoja ja vaatii siten Natura-arvion teettämistä.

Lsl 65 §:n käytännön soveltamisesta esimerkki on KHO:n päätös vuodelta 2002 (KHO:2002:48, 26.6.2002, taltiönumero 1607) koskien Vuosaaren satamaradan rakentamista Porvarinlahden Natura-alueen yli. KHO on Vuosaaren satamaa ja sen maaliikenneyhteyksiä koskeneessa seutukaava-asiassa päätöksestä ilmenevien selvitysten perusteella katsonut, etteivät kohteen FI0100065 *Mustavuoren lehto ja Östersundomin lintuvedet* luonnonarvot heikkene luonnonsuojelulain 66 §:n 1 momentissa ja luontodirektiivin Luontodirektiivin (92/43/ETY) 6 artiklassa tarkoitettuihin tavoin merkittävästi Vuosaaren satamahankekokonaisuuden toteuttamisen johdosta yhteisvaikutuksetkin huomioon ottaen. Vaikka kyse oli siis jalkaisin suoritettaviin maastotapahtumiin verrattuna huomattavasti vaikuttavammasta asiasta, KHO lausui päätöksessään, että hanke heikentää, mutta ei heikennä merkittävästi alueen luontoarvoja.

Maastotapahtumien ja Natura-arvion välistä suhdetta pohdittaessa on huomioitava myös EY-tuomioistuimen oikeuskäytäntö luontodirektiivin 6 artiklan tulkinnasta. Tapauksissa on katsottu 6 artiklan soveltamisalaan kuuluvan esimerkiksi sellaisia hankkeita tai suunnitelmia Natura-alueilla kuin moottoritienjaukset ja sydänsimpukoitten laajamittainen mekaaninen pyynti (tapaus C-127/02, Yhteisöjen tuomioistuimen tuomio (suuri jaosto) 7.9.2004). Todettakoon, että mikään tapauksista ei ole lähelläkään jalkaisin tapahtuvaa maastotapahtumaa.

Luontodirektiivin 6 artiklan 3 kohdan ensimmäisessä virkkeessä asetetaan suunnitelman tai hankkeen vaikutusten asianmukaisen arvioinnin edellytykseksi se, että on olemassa todennäköisyys tai vaara siitä, että suunnitelma tai hanke vaikuttaa kyseiseen alueeseen merkittävästi. Mikään maastotapahtuma ei sisällä edes vaaraa (riskiä) tällaisesta vaikutuksesta. Olennaista on huomata, että ilmaisuun merkittävästi heikentää, sisältyy myös perusajatus syntyneiden haittojen pysyvyydestä, peruuttamattomuudesta ja korjaamattomuudesta.

Maastotapahtumien lupamenettely

30.1.2007

Suunnistustapahtumien järjestämiseen on vuosikymmenien ajan hankittu maanomistajan lupa.

Ympäristökeskuksen vetoaminen Luonnonsuojelulain 65§:ään lupamenettelyn yhteydessä on virheelliseen laintulkintaan perustuva ("... Rauhoitusmääräyksiin lupien myöntämisen mahdollinen siirtäminen Uudenmaan ympäristökeskukselta kaupungille on kirjattu rauhoitusmääräyksessä siinä muodossa kuin se Lsl 65 §:n huomioon ottaen on mahdollista. ...").

Lsl 65 §:n toinen momentti kuuluu seuraavasti: "Luvan myöntävän tai suunnitelman hyväksyvän viranomaisen on katsottava, että 1 momentissa tarkoitettu arviointi on tehty. Viranomaisen on sen jälkeen pyydettävä siitä lausunto alueelliselta ympäristökeskukselta ja siltä, jonka hallinnassa luonnonsuojelualue on. Jos ympäristökeskus itse on hankkeen toteuttaja, lausunnon antaa sen sijasta ympäristöministeriö. Lausunto on annettava viivytyksettä ja viimeistään kuuden kuukauden kuluessa."

Koska maastotapahtuman järjestämistä ei voida katsoa Lsl 65 §:n 1 momentin mukaiseksi suunnitelmaksi tai hankkeeksi, ei Lsl 65 §:n toisen momentin soveltaminenkaan ole mahdollista. Tällöin esteitä Suomen Suunnistusliitto ry:n esittämälle rauhoitusmääräysesityksen muuttamiselle muotoon, jossa maanomistaja eli Helsingin kaupunki toimii maastonkäyttölupien antajana, ei ole. Todettakoon, että ympäristökeskuksen, Uudenmaan ympäristökeskuksen, Ympäristöministeriön, Metsähallituksen sekä luonnonsuojelu- ja ulkoilujärjestöjen yhteisessä Nuuksio-palaverissa 11.12.2006 Ympäristöministeriön ylitarkastaja Matti Osara totesi Ympäristöministeriön aiempien kannanottojen mukaisesti, että "Toimintojen kieltäminen (alueilla) ei ole tarpeen" ja, että "Mikään ei ole muuttunut niin, etteikö edelleen voitaisi toimia niin, että maastotapahtumanjärjestäjä sopii maanomistajan kanssa herkkien alueiden huomioinnin ja pelisäännöt tapahtuman järjestämiselle."

Hallinnon oikeusperiaatteet

Hyvän hallinnon perusteista säädetään perustuslain (11.6.1999/731) 21 §:n 1 momentissa sekä tarkemmin hallintolaissa (6.6.2003/434), jossa säädetään myös hallintoasiassa noudatettavasta menettelystä.

Rauhoitusesityksen yhteydessä erityisen tärkeä on hallinnon oikeusperiaatteista säätävä hallintolain 6 §, joka kuuluu seuraavasti: "Viranomaisen on kohdeltava hallinnossa asioivia tasapuolisesti sekä käytettävä toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin. Viranomaisen toimien on oltava puolueettomia ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Niiden on suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia."

Rauhoitusesityksen valmisteluprosessin avoimuudessa, julkisuudessa ja siihen vaikuttamisessa on selvästi kritiikille alttiita kohtia. Asiasta ilmoittaminen ja siitä tiedottaminen on ollut epämääräistä ja puutteellista. Erityisen altista kritiikille on se, että valmistelun yhteydessä ei ole varattu riittävän laajalti vaikutusmahdollisuuksia eri tahoille siten kuin hallintolain 41 § edellyttäisi. Tämä pykälä kuuluu seuraavasti:

"Jos asian ratkaisulla voi olla huomattava vaikutus muiden kuin asianosaisten elinympäristöön, työntekoon tai muihin oloihin, viranomaisen tulee varata näille henkilöille mahdollisuus saada tietoja asian käsittelyn lähtökohdista ja tavoitteista sekä lausua mielipiteensä asiasta."

Euroopan komission ohjeessa Natura 2000 -alueiden suojelu ja käyttö (Luontodirektiivin 92/43/ETY 6 artiklan säännökset) vuodelta 2000 neuvotaan asioiden valmisteluun käyttäjryhmien kanssa (osallistava valmistelu). Komission ohjeessa korostetaan myös, että kansalaisten kuuleminen on oleellinen osa direktiiviä ja suosittelee asianmukaisen menettelyn käyttöä.

30.1.2007

Perustettaville luonnonsuojelualueille maamme vilkkaimmilla ulkoilualueilla on esitetty merkittäviä käyttörajoituksia, jolloin hallintolain 41 §:ää tulee soveltaa.

Suunnistajat saivat tiedon prosessista, ehdotetuista rauhoitusmääräyksistä ja niihin sisältyvistä merkittävistä käyttörajoituksista lajin harrastamiselle joulukuussa 2004 Helsingin kaupungin ympäristölautakunnan esityslistalta, kun Helsingin kaupungin ympäristökeskus oli tuomassa niitä päätettäväksi. Ne oli valmisteltu käyttäjiltä täysin salaa. Ainoatakaan edeltävää yhteyttä tai julkista ilmoitusta ei ollut. Suunnistajat tunkeutuivat prosessiin vaatimalla neuvotteluita. Suomen Latu liittyi prosessiin vihjeemme perusteella. Kuitenkaan muun muassa kyseessä olevien alueiden suuri käyttäjäryhmä partiolaiset ei ole mitenkään ollut valmisteluprosessissa mukana, vaan on saanut tietonsa muun muassa sanomalehdistä. Marraskuun 2005 ja helmikuun 2006 välillä suunnistajat ja Suomen Latu pitivät puolentusinaa neuvottelua Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen kanssa, mutta se keskeytti neuvottelut Ympäristöministeriön lausunnon (Dnr 2/5741/2006) saavuttua. Helsingin kaupungin ympäristökeskus vei rauhoitusesitykset uudelleen lautakuntaan 14.11.2006 ilman luvattuja neuvotteluja suunnistajien ja Ladun kanssa.

Suomen Suunnistusliitto ry ei voi mitenkään pitää tätä menettelyä hallintolain, Ympäristöministeriön eikä EU:n ohjeiden mukaisena.

Rauhoitusesityksen käytännössä asettamaa kieltoa maastotapahtumille ei ole katsottavalla muotoa välttämättömäksi tavoiteltuun päämäärään pääsemiseksi (suotuisa suoje-lutaso). Suomen Suunnistusliitto ry - eivätkä tietääksemme muutkaan ulkoilujärjestöt kuin eivät myöskään luonnonsuojelujärjestöt - vastusta alueen luonnonsuojelualueeksi perustamista. Perustamisen on vain tapahduttava tarkoituksenmukaisin rauhoitusmääräyksin.

Suomen kansalaisella ja maassa laillisesti oleskelevalla ulkomaalaisella on perustuslain (11.6.1999/731) 9 §:n 1 momentissa turvattu vapaus liikkua maassa. Suomessa on oikeusjärjestyksen katsottu perinteisesti sisältävän tavanomaiseen oikeuteen, mutta osin myös lainsäädäntöön perustuvia ns. jokamiehenoikeuksia tai luonnon yleiskäyttöoikeuksia. Esimerkiksi oikeus liikkua jalan maksutta toisen omistamalla alueella - muualla kuin pihapiirissä - omistajalle haittaa aiheuttamatta lukeutuu perinteisiin jokamiehenoikeuksiin. Koska luonnonsuojelualueiden perustaminen ja rauhoitusmääräykset rajoittavat liikkumisvapauksia ja jokamiehenoikeuksia, joissa on kysymys nimenomaan perusoikeuksina ymmärrettävistä oikeuksista, alueiden perustamispäätösten, rauhoitusmääräykset mukaan lukien, on itse asiassa täytettävä paitsi hallintolain 6 §:n vaatimukset myös perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset. Näihin rajoitusedellytyksiin kuuluvat mm. vaatimukset siitä, että rajoitukset perustuvat lakiin, että ne perustuvat hyväksyttävään päämäärään ja että ne ovat välttämättömiä ja oikeasuhtaisia.

Suomen Suunnistusliitto ry haluaa tässä yhteydessä muistuttaa myös siitä, että maastotapahtumat ovat varsin pieni osa alueen käyttöä (suunnistajien osuus on enimmillään noin 5 % Nuksion Natura-alueiden kokonaiskävijämäärästä) ja, että suunnistusta ja muita maastotapahtumia on harjoitettu alueella pitkästi yli 50 vuotta. Kuitenkin alueet ovat kelvanneet erinomaisin saatesanoin vanhojen metsien suoje-luohjelmaan, Naturaan ja nyt luonnonsuojelualueeksi. Lisäksi ympäristötietoisuus ja ympäristöasioiden huomioon ottaminen maastotapahtumien järjestelyissä on tällä hetkellä aivan toisella tasolla kuin menneinä vuosikymmeninä.

Alueiden luontotyytit, eläimistö ja kasvillisuus

Nuksion Natura-alue on kokonaisalaltaan 5643 ha. Se sisältää kansallispuiston lisäksi mm. Luukin, Pirttimäen ja Hakjärven erillisalueet. Koska Natura-ilmoitus on tehty yhtenä kokonaisuutena eri osiensa olosuhteilla, melkoisesti poikkeavasta alueesta, kasvillisuus- ja eläimistö- ym. havainnot ovat koko aluetta koskevia eikä niitä Natura-lomakkeesta voida kohdistaa alueen eri osiin. Aluekohtaiset soidin-, pesintä- ja muut havaintotiedot tulee siten perustaa kunkin suojelualueen erillisiin luontoselvityksiin (Uudenmaan ympäristö-

30.1.2007

keskuksen metsojen soidinpaikkarekisteri, Espoon kaupungin Nuuksion luontoselvitys 2005, Espoon uhanalaiset ja silmälläpidettävät eläimet ja kasvillisuus [Espoon ympäristölautakunta 7/2001 ja täydennys 2004]) ja/tai asiantuntijalausuntoihin (LIV:n ulkoilualueiden henkilökunta, niistanhoitajat, lintu-, kasvillisuus- ja hyönteisasiantuntijat). Lausumamme perustuvat näistä lähteistä saatuihin tietoihin.

Rauhoitusesityksessä ja sen perusteluissa sanotaan eri lintulajeista 'alueella on' – ei siis erotella soidintaa, pesii/asuu pysyvästi tai tavataan satunnaisesti/levähtäen. Näillä on suuri ero esiintymisen merkitsevyyttä arvioitaessa.

Luetteloissa on lukuisia lajeja, joita ei mainita koko Nuuksionkaan Natura-tietolomakkeella. KHO:n päätöksen (48:2002) ja komission ohjeen mukaan niitä ei voi ottaa huomioon arvioitaessa Lsl 65 §:n mukaisesti häiriöitä eikä elinympäristöjen heikentymistä. Eettiseltä kannalta niiden huomioon ottaminen on tietysti paikallaan.

Alueen kuvaus

Rauhoitettavaksi esitetty alue käsittää esityksen mukaan noin 31 % Luukin ulkoilualueesta Vihdintien pohjoispuolella Luukin ulkoilumajalta koilliseen. Luukin ulkoilumajan suunnasta katsottuna muu Vihdintien pohjoispuolinen ulkoilualue sijaitsee rauhoitettavaksi esitetyn alueen 'takana' ja sen läpi on kuljettava, jotta pääsee muulle ulkoilualueelle. Mikäli alueelle asetetaan rauhoitusesityksen mukaiset käyttörajoitukset, muun ulkoilualueen käyttö maastotapahtumiin ulkoilumajalta käsin estyy täysin. Henkilöautojen paikoitustilat ja peseytymis- yms. tilat ovat kuitenkin ulkoilumajalla, joka sijaitsee myös hyvien joukkoliikenneyhteyksien varrella. Tämä tilanne ei valitettavasti ilmene rauhoitusesityksen kartasta.

Lausunnon liitteenä 1 olevassa kartassa on esitetty Luukin ulkoilualue ja siitä rauhoitettavaksi esitetty alue.

HKR:n ja LIV:n vuonna 1998 teettämässä kävijätutkimuksessa Luukin ulkoilualueen kävijät pitivät sen tärkeimpänä ominaisuutena ulkoilu- ja retkeilymahdollisuuksien tarjoamista (80 %) sekä luonnon monimuotoisuutta ja suojelua sekä kulttuuri- ja luonnonarvojen säilyttämistä (15 %). On lisäksi huomattava, että kuntosuunnistuksissa kävijöitä ei raportin mukaan tutkimukseen tarkoituksellisesti haastateltu.

Edellä mainitun kävijätutkimuksen ja LIV:n arvioiden mukaan Luukin ulkoilualueella on vuosittain noin 270 000 kävijää. Näistä LIV arvioi liikkuvan Natura-alueella noin 100 000, joista suurin osa poikkeaa ulkoilureiteiltä ainakin vähän maastoon. Suunnistajia on Natura-alueen kävijöistä noin 5 %.

Eläinlajit

Lintuluettelon esitetään olevan runsas. Se on eteläsuomalaiselle metsälle tyypillinen. Rauhoitusesityksen perusteluosan tarkoitus lieneekin antaa mielikuva erinomaisesta alueesta, jonka eläimille maastotapahtumien osallistujat aiheuttavat häiriöitä. Edes viittausta häiriön aiheutumisen todistelun ei kuitenkaan ole, merkittävästä elinolojen heikentämisen todistelusta puhumattakaan.

Rauhoitusesityksen perusteluissa esitetään alueen lajeina seuraavat eläinlajit ('eläinlajeja ovat'):

Liito-orava: voi alueella esiintyä. Asiantuntijoiden mukaan suunnistajat eivät häiritse pääosin puissa oleskelevia ja pesiviä liito-oravia.

Kaakkuri: HYK:n ympäristötarkastaja Raimo Pakarinen on ilmoittanut tehneensä kaakkurin tekopesät vuonna 2005 Hepö- ja Käärämmille (katso liitteenä 1 oleva kartta). Hän on raportoinut, että Käärämmellä pesi pariskunta kesällä 2006. Kaakkuri oli jo lähes kadon-

30.1.2007

nut Nuuksiosta, mutta nyt harrastajien tekemien tekopesien avulla se on jälleen kotiutunut kymmenkunnalle lammelle. Kaakkuriantuntijan lausunto: "Kaakkuri on rauhallisten salolampien eläjä. Luukin ulkoilualue kymmenine tuhansine kävijöineen ja koirineen ei ole sille sovelias ympäristö. Lintu jättää pesänsä herkästi tultuaan häirityksi (ihmisiä rannalla). Pesä altistuu silloin sille hanakasti pyrkiville lokki- ja varislinnuille (varis ja korppi), jotka syövät munat/poikaset." On huomattava, että lampien rannat ja rantavyöhykkeet eivät ole suunnistustapahtumien käytössä.

Kehrääjä: kehrääjätuntija Kalevi Hiironniemen mukaan hänen 2 havaintoaan vuodelta 1996 (jotka ovat Luukin alueen tuoreimmat) ovat ulkoilualueen rauhallisimmilta osilta noin yhden kilometrin päässä Natura-alueen rajalta. Pari muuta epämääräisempää (tekijä tunnistamatta) 1990-luvun havaintoa ovat ylimalkaisesti Luukista. Niitäkään ei siis ole nimenomaisesti osoitettu Natura-alueelle. Jos lintulaji ei asu alueella vakituisesti, liikkuminen ei haittaa sen pesimisedellytyksiä. Muutenkin Kalevi Hiironniemi kirjoittaa: *'Kehrääjähavainto ei tietenkään estä suunnistamista yleisellä ulkoilualueella, mutta tietysti lakikallioiden välttäminen esim. rastien sijoittelussa ko. alueella voisi olla ihan hyvä'*. Hän arvelee myös linnun välttävän Luukin kaltaista vilkasta ulkoilualueetta. Suunnistuksen mahdollisia häiriöitä linnun mahdollisille esiintymisille voidaankin alkukesästä helposti välttää tiedostavalla raturestarityöllä.

Metso: Natura-alueella (eikä Luukin muullakaan ulkoilualueella) ei ole soidinpaikkaa eikä sitä ainakaan Natura-alueella ole tavattu pesivänäkään (riistanhoitajat, LIV:n alueen isännät, UYK:n tiedosto). Satunnaisvierailevana laji saattaa tietysti alueella käydä.

Pikkusieppo: voi alueella pesiäkin. Pesii lahopötkelössä, -rungon kolossa tai -oksanhangassa.

Pohjantikka: voi alueella pesiäkin. Tekee pesän ylös lahorongon koloon, ei siis maahan.

Teeri: Natura-alueella ei ole todettu sen pesivän. Saattaa tietysti vieraila. Teeri ei ole Natura-lomakkeella koko Nuuksiossakaan mainittu laji.

Rauhoitusesityksen perusteluissa sanotaan *'Kevään ja alkukesän aikana maastossa liikkuminen voi häiritä eläinten lisääntymistä'*. Jos tällaisia maassa pesiviä lintuja tai nisäkkäitä tms. – supikoiria lukuun ottamatta – ei ole, eikä mitenkään ole osoitettu niiden alueella pesivän, ei niille voi häiritäkään syntyä. Ja miten suunnistajat aiheuttavat häiriötä puissa oleileville ja pesiville liito-oraville tai linnuille? Runsaat vapaana juoksutettavat koirat ja riistan hoitajien mukaan runsas supikoirakanta pitävät huolen, etteivät maassa pesivät linnut alueella viihdy.

Suunnistuksen häiriö mahdolliselle kaakkurin pesälle voidaan välttää Luukissa samanlaisella kielletyllä ranta-alueella kuin muuallakin Nuuksiassa on menestyksellisesti tehty, kun pesintä todentuu. Tällöin linnuilla on suunnistajilta pesintärauha. Mutta miten estää rauhallisten olojen linnun häiriintyminen muiden tuhansien ulkoilijoiden poiketessa muutaman kymmenen metriä ulkoiluteiltä? Perustellusti voidaan kysyä, onko moraalisesti oikein sekä lintua että ulkoilijoita kohtaan, että sitä yritetään pesiyttää maan vilkkaimmalla ulkoilualueella 100–150 metrin etäisyydellä hyvin vilkkaasta ulkoilutiestä?

Rauhoitusesityksen perusteluissa esitetään alla esitellyt sammaleet, jäkälät ja käävät:

Takkuhankajäkälä: kasvaa kuusen (useimmiten paksuilla) alaoksilla. Havaintoja on kahden suon laitamilta.

Haapariippusammal: kasvaa haavan rungolla. Luukin havainto on Mustalammelta Natura-alueen ulkopuolelta.

30.1.2007

Korpiludekääpä: ei havaintoa Luukin Natura-alueelta. Ei mainita koko Nuuksion Natura-tietolomakkeellakaan.

Suunnistajien normaaliin etenemiseen ei kuulu kiipeileminen kasvaviin haapoihin tai kulkeminen kasvavien kuusten oksilla.

Suunnistajat eivät siten voi 'merkittävästi heikentää' em. lajien olemassa oloa, vaikka ne Natura-alueella kasvaisivatkin.

Väite rastipaikkojen näkymisestä alueella vielä seuraavana vuonna, etenkin kalliomaastossa, on mielenkiintoinen, koska siitä ei esitetä mitään todisteita.

Esitettyjen lajien perusteella ei maastotapahtumien järjestäminen aiheuta alueen eläimistöille tai kasvillisuudelle häiriötä tai haittaa, merkittävästä häiriöstä puhumattakaan, joten sillä perusteella maastotapahtumia ei voida rajoittaa. Ei ole myöskään voitu osoittaa, että suunnistustapahtumien järjestäminen heikentäisi alueen Natura- luontotyyppejä ja -lajeja - merkittävästä heikennyksestä puhumattakaan.

Yhteenveto Suomen Suunnistusliitto ry. katsoo, että Helsingin kaupungin ympäristökeskus on esittämissä Luukkiin perustettavalle luonnonsuojelualueelle sellaisia väillisiä liikkumisrajoituksia maastotapahtumille ja muita alueen käytön rajoituksia, jotka eivät perustu Lsl 24.2 §:ssä esitettyyn tarpeeseen, ja joista on merkittävää haittaa niin alueen ulkoilu-, liikunta-, virkistys- ja opetuskäytölle, kuin myös alueen hoidon ja käytön tarkoituksenmukaiselle järjestämiselle.

Tällä perusteella voidaan todeta, että Helsingin kaupungin ympäristökeskus ei ole luonnonsuojelualueen rauhoitusesitystä tehdessään osoittanut Lsl 24.1 §:ssä vaadittua yleisen edun huomioon ottavaa harkintaa. Yleisen edun huomioon ottamiseksi ja hallintolain 6 §:n mukaisten tavoiteltuun päämäärään nähden oikeasuhtaisten rauhoitusmääräyksien hyväksymiseksi, rauhoitusmääräyksiä tulisi muuttaa Suomen Suunnistusliitto ry:n tässä lausunnossaan esittämällä tavalla tai vaihtoehtoisesti palauttaa ne kokonaan uudelleen valmisteltaviksi.

Niin ikään voidaan katsoa, että Helsingin kaupungin ympäristökeskus ei ole luonnonsuojelualueen rauhoitusesitystä valmistellessaan täyttänyt hallintolain 41 §:n mukaisia vaatimuksia.

Suomen Suunnistusliitto ry esittää, että Helsingin kaupungin ympäristölautakunta pyytää lakiasiantuntijoilta lausunnot Lsl 65 §:n käytöstä perusteena maastotapahtumien järjestämisen rajoituksiin. Tämä on erittäin tärkeää asian merkittävyyden ja suurten mielipideerojen vuoksi, joten lausunnot tulee pyytää kunnallis-, ympäristö- ja EU-oikeuden tuntijoilta.

Jotta vältetään mahdolliset valmistelun puutteiden johdosta tehtävät valitukset rauhoitusmääräyksistä ja että tulevat hoito- ja käyttösuunnitelmien sekä suojelu- yms. asiain valmistelut ja käsittelyt tehdään asianmukaisella tavalla, esitämme lisäksi, että lautakunta pyytää lakiasiantuntijoilta lausunnon, millaisissa suojeluasioissa ja missä laajuudessa kansalaiset (käyttäjä- ym. ryhmät) tulee ottaa mukaan asioiden valmisteluun (hallintolain 41 § sekä osallistava valmistelu YM:n ja EU:n ohjeiden mukaan).

Rauhoituksen viivästyminen edellä mainittujen lausuntojen pyytämisten ja selvitysten johdosta ei mitenkään vaikuta alueiden luonto-olosuhteisiin, sillä esimerkiksi suunnistajat eivät tule järjestämään alueilla tapahtumia ennen 1.6.2007. Vuoden 2007 tapahtumahakemukset on jätetty LIV:lle 15.12.2006 mennessä, joten LIV voi hyvin koordinoita muutakin alueiden käyttöä. Tietääksemme alueille ei ole tulossa uusia ulkoiluteitä, rakennelmia,

30.1.2007

metsänhoidollisia toimenpiteitä, ennallistamistoimia tms., jotka muuttaisivat kasvien ja eläinten elinympäristöjä tai luontotyyppejä. Kaupungin eri virastojen ja lautakuntien yhteistyöllä voidaan mahdolliset uudet aiheetkin estää.

Mitään tarvetta ei siis ole esimerkiksi hyväksyä kiireellisinä rauhoitusmääräyksiä tietämättä muiden asiaan liittyvien asiakirjojen sisältöä. Lisäksi on huomioitava, että Pirttimäen, Luukin ja Hakjärven Natura-alueet kuuluvat Valtioneuvoston päättämänä vanhojen metsien suojeluohjelmaan, mikä antaa niille hyvän suojan ulkoisia vaikutuksia vastaan.

Suomen Suunnistusliitto ry esittää lisäksi, että esitettyjen koko suojelualueita koskevien kieltojen sijasta Helsingin kaupungin ympäristökeskus ja maastotapahtumien järjestäjät asiantuntijoinaan saattavat yhteistyönä loppuun helmikuussa 2006 keskeytetyn selvityksen, jossa tarkasteltiin nyt kyseessä olevien rauhoitettavaksi esitettyjen Natura-alueiden eläimistön, kasvillisuuden tai maastojen mahdollisen erityisen kuluneisuuden kannalta maastotapahtumissa joko ajallisesti tai kokonaan vältettäviä kohteita ja alueita.

Suunnistusliiton paikallisjärjestö Suunnistava Uusimaa ry, Suomen Latu paikallisosastoineen sekä Pääkaupunkiseudun partiolaiset ry. sitoutuvat noudattamaan yhteisesti hyväksyttävää lopputulosta, tiedottamaan siitä edelleen toimijoilleen ja valvomaan sen toteutumista.

Suomen Suunnistusliitto ry ehdottaa, että maastotapahtumien järjestäjät pitävät Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen ja LIV:n kanssa vuosittain loka-, marraskuussa yhteisen tilannetarkastelun ja tarvittaessa kunkin osapuolen kutsusta neuvottelun muulloinkin.

Helsingissä 30.1.2007

XXXXXXXXXXXXXXXXXX
XXXXXXXXXXXXXXXXXX

Mikko Salonen
toimitusjohtaja
Suomen Suunnistusliitto ry

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Heikki Kauppinen
puheenjohtaja
Suomen Suunnistusliitto ry

30.1.2007

LIITE 1: Luukin ulkoilualue ja siitä rauhoitettavaksi esitetty alue.

Kartta © Helsingin Suunnistajat ry.

Punainen yhtenäinen viiva = luonnonsuojelualueeksi esitetty alue

Sininen yhtenäinen viiva = Helsingin kaupungin ulkoilualue

